

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Α.Μ. ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 10966/10)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

24 Οκτωβρίου 2013

Η απόφαση αυτή είναι οριστική. Μπορεί να υποστεί μικροαλλαγές ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση Α.Μ. κατά Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε επιτροπή, η σύνθεση της οποίας έχει ως εξής:

Elisabeth Steiner, *πρόεδρος*

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Ksenija Turković, *δικαστές,*

και André Wampach, *βοηθό γραμματέα τμήματος,*

Αφού διασκέφθηκε σε δικαστικό συμβούλιο την 1^η Οκτωβρίου 2013,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη την πιο πάνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 10966/2010) η οποία στρέφεται κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και με την οποία μία υπήκοος του Κράτος αυτού, η κυρία Α. Μ. («η προσφεύγουσα»), προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 28 Ιανουαρίου 2010 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Η προσφεύγουσα εκπροσωπείται από τους κυρίους Ν. Αναγνωστόπουλο και Α. Ψύχα, δικηγόρους του Συλλόγου της Αθήνας. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την εντεταλμένη του αντιπροσώπου της, κ. Μ. Γερμάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1941 και είναι κάτοικος Αθηνών.

5. Οι νόμοι 2838/2000 και 3016/2002 προέβλεπαν μία αύξηση των μισθών των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων, της ελληνικής αστυνομίας, του λιμενικού και του πυροσβεστικού σώματος.

6. Η παρούσα προσφυγή αναφέρεται στην διαδικασία που εισήγαγε η προσφεύγουσα προκειμένου να επιτύχει την αναπροσαρμογή και την αύξηση του ύψους της σύνταξής του σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων αυτών.

7. Το 2001, η προσφεύγουσα κατέθεσε στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους μία αίτηση για αναπροσαρμογή του ύψους της σύνταξής της.

8. Στις 17 Μαΐου 2002, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους απέρριψε την αίτησή της (απόφαση αριθ. 90 795/2001).

9. Στις 9 Ιουλίου 2002, η προσφεύγουσα κατέθεσε στο Ελεγκτικό Συνέδριο μία έφεση κατά της απόφασης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

10. Στις 29 Ιουνίου 2016, το Ελεγκτικό Συνέδριο δικαίωσε την προσφεύγουσα (απόφαση αριθ. 1843/2006).

11. Στις 25 Οκτωβρίου 2006, το Δημόσιο άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της απ' ποφασης αριθ. 1843/2006 ενώπιον της ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

12. Στις 3 Ιουνίου 2009, η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου απέρριψε την αίτηση (απόφαση αριθ. 1706/2009). Η ολομέλεια εξέτασε, μεταξύ άλλων, ένα ζήτημα συνταγματικότητας που σχετίζεται με την εφαρμοστέα διαδικασία κατά την αύξηση της σύνταξης των συνταξιούχων στρατιωτικών. Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 30 Ιουλίου 2009.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

13. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραβίασε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

14. Η Κυβέρνηση δεν υπέβαλε παρατηρήσεις.

A. Επί του παραδεκτού

1. Περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη

16. Η προς εξέταση περίοδος άρχισε στις 9 Ιουλίου 2002 με την κατάθεση της έφεσης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκ μέρους της προσφεύγουσας και έληξε στις 3 Ιουνίου 2009, ημερομηνία κατά την οποία δημοσιεύθηκε η απόφαση αριθ. 1706/2009. Επομένως, αυτή διήρκεσε έξι χρόνια και έντεκα μήνες περίπου για δύο βαθμούς δικαιοδοσίας.

2. *Εύλογος χαρακτήρας της διαδικασίας*

17. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται ανάλογα με τις περιστάσεις της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του διακυβεύματος της διαφοράς (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Γλεντζές κατά Ελλάδας*, αριθ. 28627/08, 13 Ιανουαρίου 2011).

18. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που θέτουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκειμένης περιπτώσεως και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την προαναφερθείσα απόφαση *Γλεντζές*). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι πράγματι, εν προκειμένω, το αντικείμενο της διαφοράς που υποβλήθηκε στα εθνικά δικαστήρια παρουσίαζε μία σαφή πολυπλοκότητα, δεδομένου ότι η υπόθεση έθετε ένα ζήτημα συνταγματικότητας για το οποίο αποφάνθηκε η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει οποιοδήποτε στοιχείο που από την φύση του να καθιστά την προσφεύγουσα υπεύθυνη για την παράταση της διαδικασίας. Λαμβάνοντας υπόψη την σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

19. Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

20. Η προσφεύγουσα παραπονείται επίσης για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει πραγματική προσφυγή για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενη εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον της εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων τελούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

A. Επί του παραδεκτού

21. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης. Διαπιστώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε οποιονδήποτε λόγο απαραδέκτου. Πρέπει συνεπώς να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον ενός εθνικού δικαστηρίου που επιτρέπει να παραπονεθεί κάποιος για την παραβίαση της επιβαλλόμενης από το άρθρο 6 § 1 υποχρέωσης να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

23. Εξάλλου, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν παρείχε στους ενδιαφερομένους μιας πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που τους επιτρέπει να παραπονεθούν για την διάρκεια μιας διαδικασίας (*Κόντη-Αρβανίτη κατά Ελλάδας*, αριθ. 53401/99, §§ 29-30, 10 Απριλίου 2003, *Τσουκαλάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 12286/08, §§ 37-43, 22 Ιουλίου 2010 και πιο πάνω αναφερόμενη *Γλεντζές κατά Ελλάδας*, §§ 21-22).

24. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις 22 Μαρτίου 2012 δημοσιεύθηκε ο νόμος 4055/2012 που αναφέρεται στο δίκαιο και την λογική διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 2 Απριλίου 2012. Δυνάμει των άρθρων 53 και επόμενα του πιο πάνω αναφερομένου νόμου, καθιερώθηκε μία νέα προσφυγή η οποία επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να παραπονεθούν για την διάρκεια εκάστου βαθμού μιας διοικητικής δίκης μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσης της σχετικής απόφασης. Το Δικαστήριο παρατηρεί εν τούτοις ότι ο νόμος αυτός δεν περιλαμβάνει τις δίκες ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

25. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης εξαιτίας της απουσίας στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στην προσφεύγουσα να επιτύχει την επιβεβαίωση του δικαιώματός της να δικαστεί η υπόθεσή της μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει παρά ατελή μόνο εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

27. Η προσφεύγουσα αξιώνει 15.000 ευρώ για την ηθική βλάβη την οποία υπέστη.

28. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για την ηθική βλάβη. Υποστηρίζει εξάλλου ότι, σε κάθε περίπτωση, η διαπίστωση της παραβίασης, θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

29. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι συντρέχει λόγος να επιδικαστούν στην προσφεύγουσα 4.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υπέστη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για φόρο.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

30. Η προσφεύγουσα ζητεί επίσης 1.000 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και 500 ευρώ για εκείνα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, χωρίς όμως να προσκομίσει τιμολόγιο σε στήριξη του αιτήματός της.

31. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί τις αξιώσεις αυτές.

32. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης βάσει του άρθρου 41 προϋποθέτει ότι έχουν αποδειχθεί το πραγματικό τους, η αναγκαιότητά τους και, επιπροσθέτως, ο εύλογος χαρακτήρας του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], αριθ. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

33. Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη την απουσία οποιουδήποτε εγκύρου δικαιολογητικού εκ μέρους της προσφεύγουσας και την σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο απορρίπτει το αίτημα για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

34. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να ευθυγραμμίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας με το επιτόκιο της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται*:
  - α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, μέσα σε προθεσμία τριών μηνών, 4.000 EUR (τέσσερις χιλιάδες ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για φόρο, για την ηθική βλάβη,
  - β) ότι, από την λήξη της πιο πάνω προθεσμίας και μέχρι την εξόφληση, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς εκείνο της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπως αυτό θα ισχύει τότε, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά το υπερβάλλον.

Συντάχθηκε στην γαλλική γλώσσα και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 24 Οκτωβρίου 2013, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

André Wampach

Βοηθός Γραμματέως

Elisabeth Steiner

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 6 Νοεμβρίου 2013

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος